

Biskoppen over Københavns Stift,
Peter Skov Jacobsen,
Nørregade,
København.

Dragør, d. 20. april 2015.

Vedr.: en kortere redegørelse for forløb af studieorlov januar-marts 2015 og samt udbyttet heraf.

Jeg har netop afsluttet mine 3 måneders studieorlov, hvor jeg fik tid og mulighed til at fordybe mig i amerikansk homiletik. Perioden forløb efter min plan, således at jeg først læste fagrelevant litteratur, siden rejste til USA, nærmere bestemt Californien, for at opleve den amerikanske homiletiske praksis dér, hvor den udfolder sig i praksis, nemlig i menighederne.

Om den første periode:

Jeg fik læst fire bøger og genlæst en ældre klassiker på området:

McClure: Mashup religion, Texas, 2011,
Allen, McClure & Allen Jr: Under the Oak Tree, Oregon, 2013,
Wilson: The four pages of the sermon, Tennessee, 1999,
Long: The witness of Preaching, Kentucky, 2005,
samt genlæseren:
Craddock: As one without authority, Missouri, 2001

De to øverste på listen læste jeg først – og det ærgrede mig lidt undervejs, at jeg havde fået skrevet dem på min litteraturliste på orlovsansøgningen. Begge bøger var af den moderne, konceptuelle type, hvor forfatterne/underviserne tager én idé og gennemfører deres ærinde med dette ene billede. McClure (bosiddende og arbejdende i Nashville) mente at man kunne sammenligne processen i forbindelse med hvorledes en moderne sang bliver til og så tilblivelsesprocessen med en prædiken. Allen, McClure & Allen Jr's havde den respektfulde samtale som ideal, og udlagde ikke bare kirkens prædiken, gudstjenesten, den kirkelige undervisning og sjælesorg som samtale, men Gud som samtale ("God as Conversational"), præsten som samtalepartner og kirken som 'Community of Conversation'. Fine og udemærkede bøger, men – også noget konceptuelle. Havde jeg kendt indholdet af dem på forhånd, havde jeg ikke skrevet dem på min liste.

Wilson og Long (og Craddock med for den sags skyld) var i en helt anden boldgade. Begge værker er egentligt tekstbøger, som bruges over hele Amerika, til at lære unge prædikanter, hvordan man bedst skruer en prædiken sammen. Begge bøger er rige på eksempler, således hvis forfatteren først gennemgår i teorien, hvorledes man kan indlede en prædiken, så følger en hel del eksempler på prædikenindledninger etc. Teori og eksempler belyser hinanden på smukkeste tænkelige vis. Og skulle jeg nogen side komme til at skulle undervise på pastoralseminariet i homiletik, så ville jeg anbefale mine studerende at anskaffe sig disse titler. Vigtigheden af en relativt simpel kommunikationsform understreges i begge disse værker (én bibeltekst, ét tema, ét menneskeligt problem, ét billede) og ligeså vigtigheden af et billedskabende sprog. Wilson skriver hele sin bog op over temaet, at tænke i film – at lave sin prædiken som en film, som tilhørende kan stige ind i og lade sig rive med af.

Sideløbende med læsning af disse fire bøger gik jeg så ugentligt til gudstjeneste via internettet hos forskellige amerikanske prædikanter, som bøgerne – i deres mange eksempler – fremhævede og introducerede mig til. Jeg kom vidt omkring: fra glødende baptistpræster i New York og Detroit, til diverse megachurches i Californien (Saddleback og Friends Church), til noget, der minder mere om europæisk prædikentradition, som den f.x. praktiseres i Riverside Church, NYC. Her er Dr. Rev. Amy Butler en ny fremragende prædikant, som jeg stadig forsøger at følgeregelmæssigt via kirkens hjemmeside.

Dette har måske været det allervigtigste i hele perioden – at høre og læse og se fremragende prædikanter og netop deres anvendelse af sprog billeder og 'filmisk prædikenstil' – som ikke bare understøttede den homiletiske teori, men udvidede den, anvendte den, belyste den i praksis og til tider slap de også godt fra at gøre alt det, som man bare ikke må. Jeg er så fuld af beundring over vores amerikanske kollegaer. Denne del af mine studier har fyldt på min personlige billedbank, har inspireret mig til at arbejde yderligere i denne retning, og har i den grad givet mig 'ny strøm på batterierne'.

Denne periode blev bl.a. forstyrret af et selvmord på den folkeskole, som ligger i Dragør Sogn, og i én af de klasser, som jeg konfirmerede sidste år (men: jeg havde ikke konfirmeret den ulykkelige pige). Klassen havde brug for nogen omsorg. Det sammen havde dele af skolens lærerkollegium samt skolens kontor. Her gav det ingen mening at sidde på hænderne i præstegården og insistere på at være på orlov, når hele skoleklasser og halve lærerkollegier havde brug for samtaler om de store og tunge emner. Terroraktionen i Paris forstyrrede også den mere koncentrerede læsning i et par dages tid.

Om den anden periode

Rejseplanen blev bl.a. til i samråd med den danske præst i Los Angeles, Anne-Grethe Krogh Nielsen samt hendes forgænger i embedet: Poul Joakim Stender. Her var udfordringen ikke at finde relevante kirker at besøge på de tre søndage, som jeg fik på amerikansk jord, men også at finde frem til gudstjenester på hverdage (dem er der ikke så mange af – søndag er meget indarbejdet som kirkedag), samt at lave aftaler med præster og andre fagpersoner på de mange mellemliggende hverdage. Det lykkedes nogenlunde tilfredsstillende hjemmefra, og undervejs knopskød så programmet, da lokalkendte mennesker så sendte mig videre til nye kirker, nye prædikanter, som jeg kunne opleve/tale med:

Første søndag var jeg til gudstjeneste i en amerikansk luthersk menighed, tæt ved den danske kirke. Præsten Bob havde tre gudstjenester denne søndag. En mere traditionel og to mere 'contemporary'. Vi brugte det meste af mandagen sammen. Han sendte mig videre til en vældig moderne kirke i Hollywood, Mosaic Church, som også havde gudstjenester onsdag aften. Tirsdag brugte jeg sammen med Anne-Grethe i den danske kirke og til faglig samtale om amerikansk homiletisk praksis. Og hun sendte mig videre til et amerikansk – ja, jeg ved ikke om jeg skal kalde det for et vækkelsesmøde eller en kristen pep-talk med en præst fra Texas, Joel Osteen, som besøgte LA torsdag aften. Onsdag var jeg så i Mosaic Church. Til en så energisk gudstjeneste, at man blev blæst helt af banen. Præsten og kirken kørte i høj grad på energi fra rockmusikken og standup-genren. En af præsterne fortalte mig, at kirkens medlemmer havde en gennemsnitsalder på 27 år... Torsdag var det så vækkelsesprædikanten fra Texas...sammen med 18000 andre. Og således knopskød projektet undervejs.

Jeg fik således - i løbet af mine 17 dage - besøgt: Messiah Lutheran Church, YL, Danish Lutheran Church & Cultural Center, YL, Mosaic Church, Hollywood, A Night of Hope med Joel Osteen at Stables Center. LA, Glide (Methodist) Church, San Francisco, Calvary Presbyterian Church, San Francisco, (som kuriosum: Saint John Coltrane African Orthodox Church, Francisco), Saddleback Church, YL, Friends Church, YL – og endnu et skud Mosaic Church). Herudover blev det også til et besøg af den tidligere Crystal Cathedral, som den katolske kirke nu har købt og ombygger til Christ Cathedral, hvorefter den skal fungere som Katedral for det folkerige Orange County.

Det generelle indtryk var dette – og det læner sig op af en egentlig læring: Alle de gudstjenester, som jeg oplevede i løbet af mine 2½ uge i Californien havde det til fælles, at de virkelig forsøgte at kommunikere på moderne præmissen. Al den tradition og al den historie, som europæisk kirkeliv er så rig på, har de ikke på samme måde: *Jeg hørte ikke en tone fra et orgel – og jeg så ingen salmebog på noget tidspunkt. Altergang fandt ikke sted ved gudstjenester i de kirker jeg besøgte, for hvis der deltager et sted imellem 1000 og 2000 pr gudstjeneste – så tager det al dynamik ud af gudstjenesten. Døb fandt ligeledes sted uden for gudstjenesten. Jeg så ikke skyggen af en præstekjole eller en præstekrave ifm gudstjeneste. Jeg hørte ikke en trosbekende eller et fadervor – overhovedet! Kun én bibeltekst pr. gudstjeneste – og kun én! (andre kunne inddrages). De fleste havde adgang til nogle tekstrækker, men – de var frivillige for præsterne af anvende og de brugte dem stort set aldrig. ('Teksterne fra tekstrækkerne passer bare aldrig rigtigt til dagen eller den dagsorden, som lige er denne dag' – sagde de i Glide Church). De fleste kirker havde pakket både kors og alter ned. ('Vi er ikke en dødsfikseret kirke', som de sagde i Glide Church, San Francisco). Som regel blev der båret et lille bord ind til præsten – med en flaske vand og en bibel. Præsterne prædikere generelt temmelig længe – om 40 minutter eller mere – uden en linje manuskript i nærheden. Alle kirker brugte skærme undervejs – til salmetekster, bibelcitater eller til billeder/filmklip, som skulle understøtte kommunikationen. Og – så sang de glade sange – hele vejen igennem – som om det forsøgte at inkarnere og levendegøre det faktum, at evangeliet ER et glædeligt budskab – og det var kirkernes opgave at LØFTE menigheden hver eneste søndag.*

Teologisk var det Amerika, jeg mødte, højst varieret. Fra meget konservative menigheder til helt utroligt liberale menigheder. Men nok generelt mere teologisk konservativt end det vi lige kender. (Jeg mødte og talte således med én amerikansk kvindelige præst – foruden den danske). Det er ret utroligt og – på sin egen vis – også ret forstemmende.

Og – så var mange af de mennesker jeg mødte muligvis lidt mere – personlige i deres gudsforhold. Mere inderlige. Det var spændende at opleve. Og på sin egen vis både lidt skræmmende og lidt vidunderligt med denne trosinderlighed, som meget hurtigt kunne manifestere sig massivt i et kirkerum. Har vi glemt dele af denne inderlighed i Danmark – eller har jeg bare forsømt denne side af mit virke og mig selv – spørger jeg mig selv om i dag.

Kommunikationsmæssigt og liturgisk var det til gengæld relativt homogent.

Gudstjenesten er som rensat for klassisk europæisk liturgi – uanset om det så var i megakirkerne, den lutherske kirke eller i metodistkirken Glide. Selv i den presbyterianske kirke (hvor jeg nåede til en andentjeneste kl. 17 – var klassisk-liturgiske fuldkommen fraværende).

En grundskabelon kunne se således ud:

- Tre salmer/sange først.
- Så en bøn. Oftest ved forsanger i bandet.
- Så en prædiken – pænt lang. Sluttende med en bøn.
- Så en salme mere. Indsamling undervejs.
- og det tog ikke mere en time.

Den danske præst, Anne-Grethe, - da jeg spurgte hende hvorfor de ikke ønskede at være en del af DSUK, anførte hun, at hvis The Danish Church & Cultural Center kom inde under DSUK-paraplyen, så ville de også blive pålagt at følge ritualbogen, - og det ville være svært problematisk, når de nu havde overtaget en mindre liturgisk-tung gudstjenesteform fra det omkringliggende amerikanske samfund.

Selv det næsten 3 timer lange gudstjeneste/vækkelsesmøde/den kristne peptalk med tv-prædikanten brugte denne form, og pustede den så bare op med at hans kone også skulle tale, og hans mor, og en filmmager skulle på 'scenen'. Og så lidt mere musik.

Noget helt andet handler så om **organisationsstruktur**. Nogle af de virkeligt store kirker kan have helt op til 50-75 præster, men det er typisk kun én af disse, som prædiker, deres senior pastor. Senior Pastors funktion er primært to: nemlig 1) at prædike og 2) highlevel fundraising. Og de kan arbejde en hel uge på deres prædiken. Andre præster kan så tage sig af begravelser, bibelstudiegrupper, konfirmander – alt det andet. De specialiserer sig – helt vildt. Hvilket også gør kirkerne udsatte, da de vitterligt bygges meget op omkring en helt central person – og selv om de ville sige, at det Jesus, så er det organisatorisk nok denne senior pastor. Pastor Rick Warren, Saddleback Church, har således 10 kirkebygninger i Southern California ('vi er en stor familie, som bor i 10 forskellige huse'), men det er kun ham, som prædiker – i den ene af dem. Rester for 'the message' via videolink. Glide Church har også deres 'rockstar', som er ved at blive problematisk gammel. Det gør organisationen skrøbelig og generationsskifter kan lægge kirker og menigheder i grus.

Udblik:

1. Vi bliver nødt til at blive bedre til at tale i billeder – eller med Wilsons ord: at tale i film. Det har klare og indlysende fordele, hvis vi vil tale til vores samtid. Ikke de lange monotone foredragsprædikener, som minder om universitetsforelæsninger, men – flere billeder, mere narrativitet.
2. Vi bliver nødt til at inkarnere budskabet mere i formen = at lade en glæde skinne igennem i formen. Vi kan ikke blive ved med at synge: Af dybsens nød, O Gud til dig, mit bange råb jeg vender og . Vi må på en eller anden måde lade det glædelige budskab gennemsyre vores kommunikation (=gudstjenesterne), så det glædelige ikke kun kan gribes med intellektet men også kan mærkes i kroppen.
3. Vi bliver nødt til at gennemtænke vores stærke forankring i traditionen. En trinitarisk kirke må også være en dynamisk kirke, - og højmesse virker ofte mere død i formen end levende-dynamisk. På en eller anden måde må vi frigøre ressourcer til at eksperimentere mere med formen. Og forholde os friere til traditionen. Jeg tror at liturgien med fordel ville kunne lattes... Det vil gøre at indholdet kom til at stå klarere i centrum, og det fremmede-

historiske-liturgiske element ville fylde mindre mere i totaloplevelsen hos de knap så kirkevante. Er vi kommet til at genindføre en ny form for kirkelatin?

4. Og: så tror jeg at vi måske burde overveje den obligatoriske brug af tekstrækkerne. Det sker heldigvis da sjældent, at vi har sammenfald mellem store dåbsdage og de dage, hvor vi læser dommedagstekster op, men det sker. Hvor mange har ikke fået et chok, når de skulle til barnedåb 2. juledag, og så gik der steningen af Stefanus i gudstjenesten- dér kommer man fuld af jul og fuld af glæde over et lille vidunderligt barn, og – så skal Stefanus stenes, eller drengenebørnene i Betlehem slagtes. Det kan føles ret problematisk, og det har alle de besøgte amerikanske menigheder frigjort sig af.

Det har været et stort privilegium, at holde orlov og at kunne arbejde sig noget dybere et fagligt, relevant stofområde, som man ellers sjældent ville få tid til.

Perspektiverne af min orlovsperiode håber jeg på vil udfolde sig over hele mit fremtidige virke som præst, og ser med begejstring frem til stiftspræstekurset, som jo handler om gudstjenesteformer og forholdet imellem tradition og fornyelse, da jeg virkelig mener, at jeg har input med udefra.

Input blevet til i en kirkelig konkurrencesituation, og hvor unødigt og forstyrrende elementer skæres fra.

Jeg skal gerne udfolde denne redegørelse for anvendelse af orlovsperioden yderligere og mere detaljeret om så skulle ønskes.

Jens Bach Pedersen, Dragør, April 2015